

Esmir Halilović¹

VAŽNOST SOCIJALNIH UČENJA ISLAMA

Sažetak

Socijalno pitanje je jedno od najakutnijih pitanja savremenog doba. Štaviše, kada kritički proučimo muslimansku historiju, vidjet ćemo da je upravo to pitanje bilo kamen spoticanja ili kamen kušnje muslimanskom umu u brojnim etapama historije.

Vjernici muslimani su uvijek, manje ili više bivali involvirani u društvenom i političkom životu koji se tiče muslimanske zajednice kojoj su pripadali, te se stoga nameće posebna važnost poznavanja stava islama, utemeljenog na Kur'anu i sunnetu, spram svih mogućih socijalnih pitanja i izazova s kojima se oni suočavaju. U sunnetu Poslanika, s.a.v.s., koji je praktična interpretacija Kur'ana, nailazimo na brojne hadise koji nas direktno podstiču na socijalnu aktivnost.

Ključne riječi: Sunnet, Poslanik, socijalna aktivnost, socijalna učenja.

Uvod

Socijalna učenja islama izvire iz njegovih samih temelja – Kur'ana i sunneta. Nažalost, druga dva izvora islama, idžma i kijas, nisu toliko insistirali na razvijanju socijalnih učenja u okvirima islamske teološke i društvene misli. Shodno tome, ova učenja imaju dvije dimenzije: dimenziju nepromjenljivog i dimenziju promjenljivog. Njihova nepromjenljivost se tiče upravo njihovih izvora, koji su sigurni i pouzdani i ne mogu se zamijeniti ničim na svijetu, a naravno radi se o Kur'anu i sunnetu. Oba ova izvora su prepuna uputa i naputaka u vezi s čovjekovim odnosom prema svom bračnom drugu, prema roditeljima i djeci, prema bližoj i daljoj rodbini, komšijama muslimanima i nemuslimanima, siromašnima i potrebnima, kolegama i prijateljima, kao i društvu u

¹ Viši asistent, Islamski pedagoški fakultet Univerziteta u Zenici, esmir_h@yahoo.com

Rad autora je dostavljen 1. 10. 2012. godine, a prihvaćen za objavljivanje 22. 10. 2012. godine.

cjelini. Dimenzija promjenljivog je naše razumijevanje tih nepromjenljivih poruka i njihova implementacija u određenom mjestu i vremenu. Dakle, nije nužno da se isti ajeti i hadisi interpretiraju na isti način u svim vremenima i mjestima. Štaviše, učenjaci fikha su detaljno razradili princip „promjene propisa s promjenom mjesta i vremena“. Primjer za ovo je da se principi islama vezani za brigu o nemoćnima i siromašnima u prvim stoljećima muslimanske historije tumače i implementiraju na osnovu tadašnjih socijalno-ekonomskih mogućnosti. Duboko smo svjesni da su sadašnje socijalno-ekonomske prilike daleko drugačije. Samim tim, pružaju nam se brojne varijacije savremene interpretacije i uključivanja u razne socijalne aktivnosti kroz, na primjer, sadaku u vidu učešća u raznim humanitarnim akcijama i fondovima, druženjima i članstvima u određenim institucijama.

Nažalost, ta socijalna učenja islama još nikada do sada nisu kodifikovana niti sakupljena na jedno mjesto i postala predmetom mogućeg muslimanskog idžma'a – tj. svemuslimanske saglasnosti o njima, iako bi se relativno lahko u tome svi usaglasili.

Savremene koristi poznavanja socijalnih učenja islama

Poznavanje i širenje socijalnih učenja islama može doprinijeti sveopćem boljem razumijevanju islama i muslimana danas u svijetu, a posebno u Evropi i Americi, gdje su izloženi brojnim stereotipima i predrasudama. Ona i samim muslimanima pojašnjavaju brojna pitanja koja se tiču koegzistencije u savremenom multikonfesionalnom svijetu.

Prenosi se od Mudžahida da je rekao: „Porodica Abdullaha b. Amra je zaklala ovcu. Pošto on (odnekud) dođe, upita: ‘Jeste li nešto poklonili našem komšiji jevreju? Čuo sam Allahova Poslanika, s.a.v.s., kada kaže: 'Džibril mi je neprestano preporučivao komšiju, tako da sam pomislio da će ga i u imovini naslijediti.'“ (Tirmizi)²

Također, u socijalnim učenjima islama je jedan od dokaza božanskog poslanja Muhammeda, s.a.v.s., jer se u njima vidi krajnja humanost, pravda i pravičnost, mudrost Zakonodavca i uzvišenost ove vjere. Time se socijalna učenja islama stavljaju u prvi plan, onaj životni i svakodnevn, a na tom mjestu, u glavama

² Na ovu temu preneseni su hadisi i od Aiše, Ibn Abbasa, Ukbea b. Amira, Ebu Hurejrea, Enesa, Abdullaha b. Amra, Mikdada b. Esveda, Ebu Šurejha i Ebu Umamea.

mnogih muslimana i muslimanskih skupina, danas su apstraktni pojmovi i davno prevaziđene kvazi-naučne debate o zastarjelim i nikada preživanim pitanjima koja se tiču nekih perifernih pitanja Muhammedove, s.a.v.s., misije i njegovog poslanja. Smatramo da je došlo vrijeme da se socijalna učenja islama i njihova implementacija stave u prvi plan kod muslimana.

Da bi došlo do toga, ova učenja je neophodno sistematizirati i staviti na raspravu među muslimanske umove, a potom prenijeti u odgojno-obrazovne institucije muslimana. U našem slučaju, pod hitno se treba implementirati socijalno učenje u međusobnim odnosima imama, vjeroučitelja, drugih uposlenika islamske zajednice. Ovo učenje se, također, treba aktivnije prenijeti i akceptirati u našim medresama i fakultetima. Štaviše, ono mora naći većeg prostora i u nastavi mektebske pouke, koja tako vapi za reformama i koraku naprijed iz svoga stogodišnjeg stend by-a i nastavi islamske vjeronauke, koja je za kratko vrijeme opravdala svoje postojanje i dala novi impuls islamu i muslimanima na skoro svim prostorima gdje se odvija.

Islam i njegova socijalna dimenzija

Islam se, tradicionalno, definira kao vjera koja propisuje naš odnos spram nas samih, spram drugih ljudi i spram Gospodara ljudi. U svim tim odnosima od vjernika se traži krajnja iskrenost (el-ihlas), pravednost (el-adl), spremnost na suradnju (et-te'avun).

Od Ebu Musaa el-Eš'arija, r.a., se prenosi da je Allahov Poslanik, a.s.v.s., rekao: „Vjernik prema vjerniku treba biti poput zgrade čiji dijelovi jedni druge podupiru.“ (Tirmizi)

Princip pravde je onaj koji je usađen u svakoga od ljudi i upravo će Uzvišeni Allah, Pravedni, suditi ljudima na osnovu njihovih dobrih i loših djela. Zbog toga se od vjernika traži da što više radi dobra i propisana djela, a kloni se ružnih i loših, tj. zabranjenih. To je suština straha od Boga ili bogobojažnosti.

Od muslimana se očekuje da uvijek bude na strani društvene pravde, a uvijek protiv nepravde, pa makar to bilo i protiv svojih najbližih ili pak protiv samog sebe!

Musliman je upućen da se brine o jetimu, siromahu, udovici, bolesniku, komšiji, nemoćnom, nezaštićenom, potlačenom, pa čak i umrlom! Desetine i stotine hadisa govore o ovim pitanjima.

U jednom od njih stoji da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Onaj koji se brine o udovicama i bijednicima je poput borca na

Allahovom putu, ili poput onoga koji dane posti, a noći provodi u ibadetu.“ (Tirmizi)

Štaviše, islamske institucije zekata, sadekatul-fitra, sadake i vakufa (tih nepravedno zaboravljenih i nedovoljno aktualiziranih institucija islama) su, prije svega, krajnje efikasni socijalni mehanizmi za uspostavljanje društvene pravde i borbe protiv nepravde.

Najbolji primjer u svemu, pa i u ovome nam je Muhammed, s.a.v.s., koji je ulagao maksimum svoga napora u brizi za siromašne i nemoćne, i to je činio lično, a svesrdno je preporučivao i ashabima, a samim tim i svim muslimanima do Sudnjeg dana. Bilo bi krajnje interesantno napraviti socijalnu kartu ashaba za vrijeme Poslanika, s.a.v.s., i poslije njegove smrti.

Nema nikakve sumnje da su socijalna učenja kojima je podučavao Poslanik, s.a.v.s., te ih svesrdno širio i sprovodio u praksi, doprinijela tome da su siromaštvo i bijeda svake vrste, koji su bili tako rašireni u vrijeme prije Poslanika, s.a.v.s., i za njegovog života, skoro u potpunosti iskorijenjeni u vrijeme petog pravednog halife Omera b. Abdulaziza, r.a. Neki autori, nedovoljno upućeni u razmjere i snagu ajeta i hadisa o socijalnim učenjima islama, socijalno blagostanje za vrijeme petog pravednog halife pripisuju prije svega njemu, a ne ovim temeljima i njegovim časnim prethodnicima! Istina je da je on samo iskreno i dosljedno primijenio recepte socijalnog blagostanja koji su došli u islamu. Kasnije će se ovo „zlatno doba“ islama ponavljati nekoliko puta u historiji i dovest će do najvećih dostignuća ljudske humanosti u historiji ljudskog roda! Potpuno bratstvo, jedinstvo, iskorijenjenost siromaštva u datom vremenu i prostoru, puna sigurnost i prosperitet – sve je to uspjelo da se ostvari u islamu i kroz islam. I danas je to ideal svim ljudima.

Suhejb, r.a. – Evropljanin, Bilal, r.a. – Abesinac i Selman, r.a. – Perzijanac su podjednako vrijedni ashabi i blistave zvijezde muslimanske historije, bez obzira na bijelu, smeđu i crnu boju kože! Štaviše, imamo dirljiv primjer Ebu Zerra, r.a., bogatog i iz ugledne aristokratske porodice, kako je jednom riječju povrijedio osjećanja Bilala, r.a., a nakon toga se, kajući, stavlja na raspolaganje Bilalu, r.a., da ga kazni kako god želi. Ovo je direktni odgovor na saznanje o socijalnoj jednakosti muslimana i svijest o grešci koju je načinio.

Napuštanje socijalnih učenja – put u dekadencu

Nazadak muslimana u historiji je nastao udaljavanjem od socijalnih učenja islama i njihovim zapostavljanjem, a okretanjem ka apstraktnim i nedovoljno jasnim sporednim pitanjima iz oblasti akaida i(li) fikha.

Milioni knjiga su napisani i odštampani u odbranu ovoga ili onoga stava iz apologetike ili mezhebske pristrasnosti, unoseći zabunu među muslimanske mase i rasipajući tako dragocjenu snagu i blagostanje. Iskrivljenost tumačenja Kur'ana i sunneta će odvesti u razna zastranjivanja i odstupanja od sunneta i društvene pravičnosti, a neka od njih će otvoreno pozivati u ono što je suprotno islamu: celibat, isposništvo, siromaštvo, ostavljanje društveno-političkog djelovanja, nepravdu i sl.

Kada pogledamo Kur'an i sunnet te historiju islama i muslimana, vidimo da je socijalna svijest, bazirana na socijalnim učenjima islama, bila prisutna u svim vremenima, još od početka poslanstva, ali nikada, čini mi se, nije postavljena na mjesto koje joj pripada u islamskim učenjima i svakodnevnoj muslimanskoj praksi.

Jedan od razloga ovoga problema je u tome što do sada nismo naišli na teoretsku razrađenost sistematskog pogleda na društveno djelovanje muslimana koje bi obuhvatilo odnose muškaraca i žena, odnose u porodici, odnose u džematu i radnom okruženju, odnose spram socijalnih kategorija stanovništva, odnose u mjestu boravka, državnoj vlasti i sl.

Od Ebu Zerra, r.a., se prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Osmijeh koji uputiš svome bratu bit će ti upisan kao sadaka; naređivanje dobra i zabranjivanje zla bit će ti upisano kao sadaka; pokazivanje Pravog puta osobi koja je zalutala bit će ti upisano kao sadaka; tvoj vid kojim pomogneš osobi koja ne vidi bit će ti upisan kao sadaka; uklanjanje kamena, trna ili kosti s puta bit će ti upisano kao sadaka; izlijevanje kofe u kofu tvoga brata bit će ti upisano kao sadaka.“ (Tirmizi)

Društveno-historijski razvoj i promjene koje su se dešavale u raznim dijelovima muslimanskih imperija utjecale su i na promjene svijesti kod muslimana. Također, slabljenjem muslimanske države dolazi i do slabljenja muslimanskog identiteta, koji sve više biva zapahnut vjetrovima sa Zapada. A otuda muslimanskom umu dolaze izazovi kapitalizma i socijalizma, kao logičke suprotnosti jedna drugoj, a istovremeno i suprotnosti islamskom sistemu i

učenjima. Kasnije će sa Zapada doći i ideologija nacionalizma i biti nametnuta muslimanima.

Sve ove novine i novi „izmi“ doprinijet će usložnjavanju socijalno-političkih odnosa među muslimanima, te će muslimani u svijetu biti izloženi skoro svim izazovima i društvenim bolestima koje dolaze sa Zapada. Jedno od pitanja koje je postalo posebno aktuelno u muslimanskom svijetu (misleći pri tom na države u kojima su muslimani većina) svakako je i socijalno pitanje.

U novonastalim okolnostima muslimani se snalaze na najrazličitije načine. Veliki broj konzervativne i nekonzervativne uleme se nije aktivno uključivao u svakodnevnu problematiku „običnog čovjeka.“ Čini nam se da se ulema vremenom, kako su teološko-fihkske rasprave uzimale maha, povlačila u neki svoj svijet, svijet knjiga i ideala, svijet koji je tada već uveliko bio svijet prošlosti!

Ipak, neki istaknuti pojedinci poput Džemaludina Afganija, Sejjida Kutba, Mustafe es-Siba'i'ija, pišu jako vrijedne tekstove kojima se pokušava revitalizirati islamsko učenje o pravoj prirodi čovjeka, tj. njegovoj izvornoj vjeri i čovječnosti, konceptu pravde i općeg muslimanskog dobra.

Nažalost, njihovi glasovi i glasovi drugih muslimanskih autora i lidera su bili nadvladani vjetrovima koji su dolazili sa Zapada. Tako će većina muslimanskog svijeta 20. stoljeća biti inficirana socijalizmom, u punom smislu te riječi. Drugi dio muslimanskog svijeta će se ravnodušno prikloniti kapitalizmu, naravno usljed pritiska i podrške koja im je opet dolazila izvana.

Sve ovo je dodatno komplicirala činjenica o nepostojanju vrhovnog autoriteta u muslimanskom svijetu te brojne međumuslimanske nesuglasice i razilaženja. Time je jaz među muslimanima samo još više produbljen. Holističko razumijevanje krupnih društvenih problema s kojima se muslimani suočavaju do danas nikada nije ponuđeno!

Savremeni socijalni izazovi

Promijenjeni svijet „novog doba“ neminovno zahtijeva prilagodbu pristupa od strane muslimanskih učenjaka, oficijelne uleme i muslimanskih institucija. U većini muslimanskog svijeta se i dalje, nažalost, razvija ideja podvojenosti duha i tijela. Čisto kršćanska ideja, „Bogu – božije, caru – carevo.“, u punom smislu živi među muslimanskim masama današnjice. Tako imamo ulemu

koja se u svijetu knjiga, duha i duhovnog odlično snalazi, do te mjere da se ne osjećaju „na svome“ čim otvore vrata vlastitih domova i kancelarija! Njihov „prirodni“ ambijent su džamije i(li) katedre gdje se oni bespogovorno moraju slušati, bez obzira na aktuelnost ili argumentiranost stavova koje iznose i plasiraju. Što se tiče društva i društvenog, ili svega javnog, to je prepušteno drugima: sekularistima, socijalistima, kapitalistima, „muslimanskim dušmanima“, carevima i predsjednicima...

Allahov Poslanik, s.a.v.s., u hadisu koji prenosi Enes b. Malik, r.a., je kazao: „Ne vjeruje u mene onaj ko zanoći sit, a komšija mu gladan pored njega i on to zna!“ (Ibn Ebi Šejbe, Bezzar i Taberani. Hadis je hasen po ocjeni Albanija.)

U hadisu je jasna preporuka bogatim i imućnim da brinu o socijalno slabim i potrebnim ljudima. Danas mnogi ljudi umiru od gladi, jer nemaju ništa za jesti. Kako možemo uživati u svim blagodatima ovog svijeta, a ne biti spremni to podijeliti s najpotrebnijima?!

El-Munavi u tumačenju ovog hadisa ističe da se ovim hadisom ne negira cijeli iman onoga ko bude činio ovo što Poslanik, s.a.v.s., zabranjuje, nego samo njegova cjelovitost i potpunost.

Također, u hadisu je jasna uputa da su muslimani obavezni da brinu o svome komšiluku i njegovom socijalnom stanju. To znači da musliman mora biti socijalno odgovorna i angažirana ličnost. Ukoliko to nije, njegov iman nije potpun, tj. nedostaje mu praktična strana koja je na kraju najbitnija u trodijelnoj podjeli djela. Musliman se ne smije distancirati od svoje zajednice niti smije biti indiferentan na svakodnevna i druga dešavanja u njoj! Hadis ga, također, upućuje da on *mora da zna socijalne probleme koji ga okružuju!* To podrazumijeva da musliman treba da brine o tome da li ljudi iz njegove sredine imaju šta da jedu i piju, da obuku, da imaju stan i lijekove, kao i sve ostale nužne stvari potrebne za normalan život čovjeka.

U drugom rivajetu, koji bilježi Hakim u *Mustedreku*, stoji da je Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Nije vjernik onaj ko zanoći sit, a komšija mu gladan pored njega!“ (sahih)

Nezavidno stanje muslimanskog „običnog čovjeka“, radnika u tvornici, najamnika kod nekog biznismena koji mu daje bijednu plaću, državnog službenika koji u sebi ima sukobe duhovnog i državnog, ostalo je nedefinisano i nerazjašnjeno do dana

današnjeg! Time su svakodnevni socijalni problemi i izazovi ostavljeni van djelovanja „ljudi vjere.“

Krupna pitanja na koja muslimanska misao mora dati svoje odgovore u najkraćem mogućem roku su: socijalno, omladinsko, žensko, radničko, društveno, pitanje napretka i nauke, pitanje muslimanske zavisnosti od drugih, pitanje ljudskih prava, sloboda i njeni izazovi, rat i mir, pitanje muslimanskih manjina na Istoku i Zapadu, pitanja međumuslimanskih sukoba, pitanja ekološke katastrofe u muslimanskom svijetu, pitanja muslimanskog jedinstva...

Neminovno zapažamo da su socijalni problemi s kojima se muslimani suočavaju sveopći i razlikuju se samo u svojim intenzitetima u pojedinim krajevima.

Ono čime se islam ponosi u svojim osnovama jeste da on tretira čovjeka kao cjelinu, zadovoljavajući njegove duhovne, intelektualne, fizičke, kulturne, materijalne i druge potrebe.

Ako je to tako, a duboko smo uvjereni da jeste, onda je nužnost savremenog doba da se što više prezentiraju socijalna učenja islama u kontekstima savremenog doba i civilizacije, u svim državama gdje žive muslimani, kao većina ili manjina.

Socijalna pravda je jedno od najkrupnijih pitanja savremenih muslimana, posebno u državama gdje su muslimani u većini. Savremeno stanje tih muslimana i osnovi islamskog učenja, sadržani u Kur'anu i sunnetu, nekako nam se čine u potpunosti nepovezanim. Borba za pravdu i pravičnost, poštenje i korektnost su skoro zamrli u širem društvenom kontekstu. Toliko nepravdi koje se muslimanima dešavaju u muslimanskim zemljama govore tome u prilog. To stanje podsjeća na bajku o tri vola koje mudri vuk kolje jednog po jednog i to upravo radi njihove podvojenosti. Muslimani danas gledaju da izbjegnu nepravdu koja se tiče njih samih, a za druge toliko i ne mare. Radi se o sindromu „komšije ništa ne vide.“

Islam obavezuje muslimana na dužnosti spram samog sebe, potom spram članova svoje porodice, potom svoje rodbine, potom komšija – bližih i daljnjih, a potom i cijele zajednice u kojoj živi. Radi se o kružnom toku obaveza i sve su nekako povezane i postojane u savremenom dobu. Čovjek koristi sebi time što čuva svoju porodicu, a ona je konkretan dio društva za koji se treba brinuti. Svaki čovjek time zauzima svoje konkretno mjesto u društvu. Govor o nekim pravima i obavezama, kako ga predstavljaju neki muslimanski autori, prečesto je apstraktan i

daleko od realnosti kojima smo okruženi. Muslimanu je strogo zabranjeno da zatvara oči pred nepravdom i tiranijom, lažima i prevarama koje su tako često zastupljene u mjestima gdje žive muslimani. Socijalna učenja islama imaju za cilj usmjeravanje „običnog“ čovjeka na ono što je najbolje za njega i cjelokupno čovječanstvo. Poslanik je poslan upravo da „usavrši“ ovog „običnog“ svakodnevnog čovjeka, a ne nekog idealiziranog, apstraktnog i nemogućeg.

Time se svaki pojedinac musliman odlikuje islamskim moralom i postaje lučonoša islama i islamskih vrijednosti spram svih s kojima dolazi u kontakt. Poslanik, s.a.v.s., obraćajući se svakom muslimanskom pojedincu, kaže: „Dostavite od mene makar jedan ajet!“ (Buharija)

Socijalna učenja islama imaju posebnu važnost u savremenom dobu, prvo zato što su socijalna pitanja toliko izražena, a drugo zbog toga što se o njima do sada skoro nije ni govorilo ozbiljnije.

Islam je, dakle, poziv svakome muslimanu na društvenu akciju i angažiranost, bilo u „naređivanju i preporučivanju dobra“ bilo u „zabranjivanju i otklanjanju zla.“

S tim u vezi, učenjaci fikha su razvili mnogo koncepata u kojima se promovira društvena korist, dobrobit i sl., kao što su „masleha“, „istislah“, „istihsan“, „sedduz-zeri'a“...

Nažalost, nekako je u muslimanskoj historiji došlo do formiranja psihologije iščekivanja mesije, ili skrivenog imama, ili mehdije, ili nekoga trećeg, a sve u cilju opravdavanja muslimanskog nerada i nebrige za ljudske svakodnevne probleme.

Zaključak

Bez ispravnog razumijevanja socijalnog učenja islama nije nikako moguće ispravno razumjeti ni sam islam, posebno u savremenom dobu. Ona nam se javljaju kao vid kolektivne obaveze farzi-kifaje, kojom smo zaduženi da ih promoviramo i širimo, te po njima što više postupamo. Muslimani moraju ozbiljno razmotriti svoju historiju i to po mogućnosti što više kritički, te se spram nje zauzeti krajnje odgovorno i nepristrasno. Također trebaju razumjeti prirodu savremenog svijeta i sve ono kroz šta je on prošao u svojim previranjima i eksperimentisanjima s raznim „izmima“ kao što su bili fašizam, komunizam, socijalizam, kapitalizam i sl. Sve je ovo

neophodno da bi se muslimani mogli odgovorno i ozbiljno uključiti u rješavanje savremenih socijalnih izazova s kojima se suočavaju.

Literatura

1. Al-Bukhari, M. (2004) Buharijina zbirka hadisa – sažetak. Sarajevo: El-Kalem.
2. Al-Buti, M. (1411. h./1991) Fikhus siretin nebevije. Bejrut i Damask.
3. Al-Gazali, M. (1998) Vjerovjesnikov sunnet između šerijatskih pravnika i znanstvenika hadisa. Tuzla: Muftijstvo tuzlansko.
4. Al-Karadavi, J. (2001) Razumijevanje sunneta. Sarajevo: Bemust.
5. Al-Karadavi, J. (2011) Vjera i politika. Sarajevo: Bookline.
6. An-Navavi, J. (1998) Izbor hadisa iz Rijadus-salihina. Sarajevo: Visoki saudijski komitet za pomoć BiH.
7. As-Samarkandi, E. L. (2012) Upozorenje nemarnima. Novi Pazar: El-Kelimeh.
8. At-Tirmizi, Ebu Isa, (2011) Sunen. Novi Pazar: El-Kelimeh.
9. Topoljak, S. (2010) Socijalne kategorije ljudi. Novi Pazar: El-Kelimeh.

THE IMPORTANCE OF SOCIAL TEACHINGS OF ISLAM

Esmir Halilović, M.A.

Abstract

Social issue is one of the most prominent issues of the modern age. Moreover, when Muslim history is critically examined, it is noticed that this issue was a stumbling-stone or a touchstone for the Muslim mind in numerous stages of history.

Muslim believers were always, more or less involved in social and political life of their Muslim community which is why it is important to know Islamic rulings, based on the Qur'an and sunnah, about all possible social issues and challenges that Muslims face. In the sunnah of the Prophet (s.a.w.s.), which is a practical interpretation of the Qur'an, we encounter numerous hadiths which motivate us directly for social activity.

Keywords: sunnah, the Prophet, social activity, social teaching

م. أسمىر خليلوفيتش

كلية التربية الإسلامية - جامعة زينيتسا

أهمية الدراسات الاجتماعية الإسلامية

الخلاصة:

القضية الاجتماعية هي إحدى أهم القضايا في العصر الحاضر. وعندما ندقق في دراسة تاريخ المسلمين, نرى أن تلك القضية كانت حجرا عثرة أو حجر الاختبار أمام العقل المسلم في مراحل عديدة من التاريخ.

كان المسلمون مندمجين دائما- قليلا أو كثيرا- في الحياة الاجتماعية والسياسية التي تخص المجتمع الإسلامي الذي ينتسبون إليه. وتتضح هنا الأهمية الخاصة لمعرفة موقف الإسلام المبني على القرآن والسنة من كل قضية اجتماعية و التحديات التي يواجهها المسلمون. وفي سنة رسول الله عليه الصلاة والسلام التي هي تفسير عملي للقرآن نجد الأحاديث الكثيرة التي تحت مباشرة على النشاط الاجتماعي.

الكلمات الجديدة: السنة, الرسول, النشاط الاجتماعي, الدراسات الاجتماعية